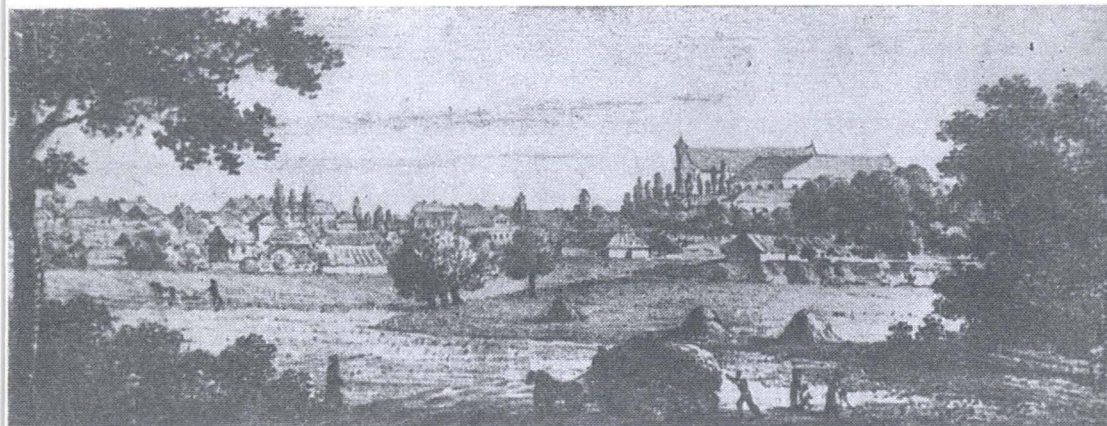

1. Obiekt

ZESPÓŁ URBANISTYCZNY

11. Panorama zespołu miejskiego i uzdrowiska w 1. poł. XIX w. wg rys. A. Lubieńskiej,
Wjazd do Buska od zachodu, fot. 98/84/1/2,

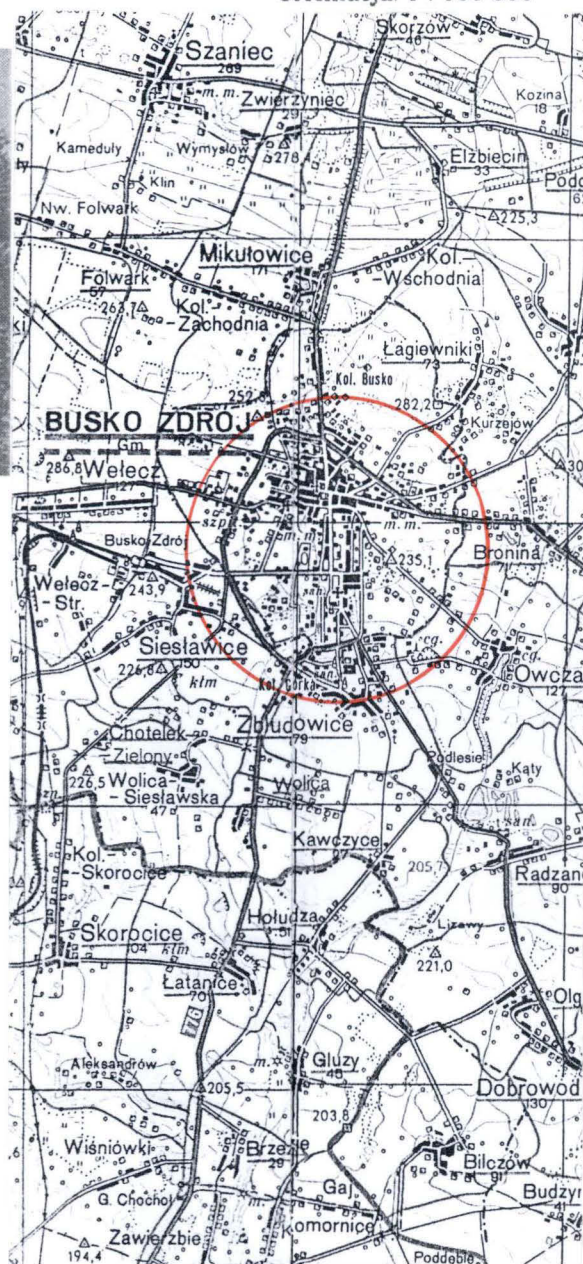
2. Pierwsza wzmianka

1180

3. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

Orientacja: 1 : 100 000

4. Daty uzyskania/utrąty praw miejskich

1287 r. uzyskanie praw miejskich,
1869 r. utrata praw miejskich,
1916 r. odzyskanie praw miejskich

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo świętokrzyskie
kieleckie

gmina

Busko Zdrój
pow. Buski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

BUSZK, BUSK

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo kieleckie

powiat

Busko Zdrój

8. Właściciel i jego adres

Gmina i liczni prywatni właściciele
Urząd Miasta i Gminy
ul. Mickiewicza 10
tel. (0-41) 378-24-55

9. Użytkownik i jego adres

Gmina i liczni prywatni właściciele
Urząd Miasta i Gminy
ul. Mickiewicza 10
tel. (0-41) 378-24-55

10. Rejestr zabytków

Nr 868

data 8.08.1975

Busko było jedną z najstarszych osad rycerskich ziemi wiślickiej. (Prawdopodobnie już w XI w. była to osada hodowlana koni dla drużyny książęcej.) Około 1180 r. Busko zostało nadane zakonowi Norbertanów przez braci - Wita (biskupa płockiego) i Dzierżysława (wojewody sandomierskiego) herbu Janina. Do początku XIX w. pozostawało ono własnością klasztoru. W 1190 r. wzmiankowany cudowny obraz Matki Boskiej - a zatem prawdopodobnie był tam już kościół. W 1252 r. pojawiła się pierwsza wzmianka o soli buskiej. W 1287 r. Leszek Czarny na prośbę Agnieszki - opatki norbertanek nadał prawa miejskie dotychczasowej wsi klasztornej. Lokację niebawem zrealizowano, już w 1306 r. wymienia się "Oppidum Buszk". W XIV w. Busko było dobrze rozwiniętym miastem - do czego przyczyniło się położenie przy szlaku handlowym Wiślica - Chęciny oraz przy założonej tu komorze celnej. Słynęło też Busko z dobrej produkcji rolnej i rzemieślniczej - dwór krakowski zaopatrywał się tu w piwo, drób, mięsa, zboże i garnki. W średniowieczu kwitły tu: warzenie piwa, garncarstwo, rzeźnictwo, sukiennictwo, szewstwo, piekarstwo. Był to też silny ośrodek handlu lokalnego. Mieszczanie także utrzymywali się w dużej mierze z rolnictwa (wokół istnieją żyzne gleby). W trzeciej ćwierci XV w. stało w mieście 100 domów mieszczańskich - ludności zatem musiało być 600-1000 osób. W 1474 r. miasto ucierpiało podczas przemarszów uczestników wyprawy do Węgier, następnie w zatargach religijnych. W XVI w. ludność i zabudowa podwoiły się. Po pożarze w 1563 r. odbudowano kościół. Ponownie spłonął wraz z klasztorem w 1592 r. podpalony przez inowierców. W 1598 r. wizytator miasta podaje iż istniał tu wtedy 1 kościół - okazały, murowany obiekt, klasztor żeński, drewniany budynek zakonników, dom czeladzi klasztornej, murowana szkoła oraz szpital dla 13 ludzi. W 1699 r. wzniesiono drewniany kościółek cmentarny na skraju miasta.

dokończenie opisu w załączniku nr 19

Lokalizacja. Busko znajduje się w południowo-wschodniej części województwa kieleckiego w regionie Ponidzia na granicy Niecki Soleckiej i Garbu Wójczańskiego-Pińczowskiego w odległości 48 km na południe od Kielc i 80 km na północ od Krakowa. Miasto leży w otoczeniu zalesionych pagórków i uprawnych pól oraz rozległych łąk.

Układ przestrzenny.

A) Topografia terenu. Stare miasto położone jest na wzgórzu. Uzdrowisko położone ok. 1 km na południe od miasta, w dolinie otoczonej z trzech stron wzniesieniami. Mieści się w parku zajmującym to obniżenie. Na południe od parku zdrojowego na zalesionej górze przeciwległej do starego miasta znajduje się szpital dziecięcy Górka. Busko leży na wysokości od 220 do 250 m n.p.m.

B) Komunikacja. Busko znajduje się na skrzyżowaniu starych szlaków komunikacyjnych biegnących z północy na południe i ze wschodu na zachód. Niektóre z nich do dziś mają duże znaczenie jako droga z Kielc do Tarnowa przebiegająca obecnie skrajem starego miasta (ul. Objazdowa). Inne - szosa do Pińczowa, Wiślicy czy Nowego Korczyna - straciły znaczenie wraz z miastem, do którego wiodą. Mimo to rola Buska także jako lokalnego węzła komunikacyjnego jest niemała.

C) Plan. Zasadnicza część historycznego układu przestrzennego posiada plan, którego schemat zbliżony jest do litery "T". Rynek i zespół staromiejski znajduje się na skrzyżowaniu ramion tej litery, stare przedmieścia ciągną się w kierunku Pińczowa i Stopnicy jako poziome ramiona, zaś uzdrowisko wraz z parkiem i szpitalem Górka nanizane są na oś pionową. Do tych głównych kierunków dowiązała się powojenna zabudowa i system nowych ulic i osiedli. Dodatkowo układ rozwinął się na północ - przyłączona wieś Nadole i zespoły domów jednorodzinnych znacznie rozszerzyły obszar miasta. Plan oparty jest na prostokątnej sieci ulic z drobnymi tylko odstępstwami wynikającymi z tradycyjnych przebiegów dróg lokalnych oraz z ukształtowania terenu - znacznie zróżnicowanego w obrębie miasta. Najstarsza część - stare miasto zlokalizowane obok wsi będącej na prawie polskim, posiada plan typowy dla układów lokacyjnych o zachodniej proveniencji: prostokątny rynek, zabudowa zwarta, ulice wybiegające z narożników a także i w środku pierzei północnej. Kościół parafialny, d. klasztor zlokalizowany jest w pobliżu narożnika płn.-zach. Ośią wiążącą stare miasto z uzdrowiskiem jest do tej pory szeroka wspinała aleja, która wybiega z pld.-wsch. narożnika rynku na południe. Zieleń zorganizowana jest obok regularności układu ważną cechą planu i istotnym jego składnikiem. Już w XIX w. obsadzono rynek "karłowatymi drzewami". Aleja do źródła obsadzona została topolami, zaś uzdrowisko powstało wraz z pięknym parkiem "z drzew przeważnie liściastych", jak to opisywał Słownik Geograficzny... Zważywszy, że park ten objął ostatecznie powierzchnię ok. 30 ha - można zrozumieć zdrową relację między układem miasta a przestrzenią uzdrowiska. Rozwój przedmieść na osi wschód - zachód nie zachwiał tej relacji. Dopiero rozległe dzielnice mieszkaniowe, wyeksponowane na wzgórzu wielkie gabaryty bloków mieszkalnych i duże obszary "sypialni willowych" zakłóciły znacznie organizację układu.

Panoramy. Busko posiada znakomitą ekspozycję panoram. Położone na stoku wzgórza stare miasto, z rozciągniętym u jego stóp - w dolinie - uzdrowiskiem jest znakomicie widziane ze wzgórz sąsiednich. Przebiegające tamtędy drogi dojazdowe stanowią szczególną możliwość oglądania miasta - źródła w ruchu prostokątnym - najeżdżającym. Przedpole, jakie stanowią rozległe obszary uprawne, wyjątkowo korzystnie podkreśla walory ekspozycji. Tylko od północy, od strony Kielc nie może być widoczne ani stare miasto, ani też uzdrowisko - stamtąd bowiem nie pozwala na to ukształtowanie terenu (przeciwległa strona wzniesienia).

dokończenie opisu w załączniku nr 19 i 20

<p>14. Liczba mieszkańców</p> <p>18 429 osób w 1998 r.</p>	<p>15. Powierzchnia zabudowy</p> <p>w granicach administracyjnych miasta</p> <p>1 226 ha</p>	<p>16. Zmiany w przynależności administracyjnej</p> <p>opis w załączniku nr 21</p>	<p>17. Stan prawny obecny</p> <p>w 1998 r. miasto i gmina</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Miasto nie doznało drastycznych zniszczeń podczas II wojny światowej. Większe szkody i ubytki w zabudowie spowodowała dekapitalizacja starej zabudowy. W latach 50. XX w. - przywrócono uzdrowisko do stanu używalności. W latach 1957÷58 przeprowadzono generalny remont budowli zdrojowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1960 r. - budowa linii i stacji kolejowej, - od 1965 r. budowano liczne wielorodzinne budynki mieszkalne, zbudowano budynek Urzędu Miasta i Gminy, policji, budynków szkolnych i handlowych, - 1970 r. - restauracja kościoła parafialnego p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, - w latach 70. i 80. XX w. budowano sanatoria i pensjonaty w uzdrowisku oraz szpitale, - w 1982 r. - rozebrano i odbudowano domek ogrodnika w parku uzdrowiskowym, - w latach 90. XX w. budowano nowe kościoły przy ul. Waryńskiego i Wyszyńskiego, 		<p>19. Stan zachowania układu komunikacyjnego i przestrzennego. Stan techniczny zabudowy.</p> <p>Układ komunikacyjny. Pierwszy układ komunikacyjny opierał się na prostym schemacie, którego centrum był rynek. Tu krzyżowały się drogi i ulice biegnące ze wschodu na zachód (Stopnica - Pińczów) z drogą z północy (z Kielc) i z drogami z południa (z Wiślicy i Nowego Korczyna). Tu również od XIX w. wpadała od południa aleja zdrojowa łącząca oba układy (miasto i uzdrowisko). Schemat ten aktualny jeszcze w okresie międzywojennym pozostał jako szkielet układu, na skutek rozbudowy miasto ma obecnie rozwiniętą sieć nowych ulic i dróg, które powstały wraz z nowymi osiedlami blokowymi i domków jednorodzinnych. Są to na północy ulice Broniewskiego, Konopnickiej, Prusa, Żeromskiego, Nowotki, Różana oraz Królowej Jadwigi, Grunwaldzka, Nowa, Skalki, Hołdu Pruskiego. Na wschodzie m.in. Ładna, Słowackiego, Westerplatte, Moniuszki, Parkowa, Spacerowa, Słoneczna. Na zachodzie do nowych ulic należą m.in. Kusocińskiego, Wieniawskiego, Chopina oraz ulice osiedli Andersa, Pułaskiego, Leszka Czarnego i in. Busko ma też nową obwodnicę, którą tworzą ul. Objazdowa (na wschód) i Witosa (na zachód i południe). Ulicą omijającą miasto od wschodu, nie będącą jednak obwodnicą, jest ul. Grotta.</p> <p>dokończenie opisu w załączniku nr 21</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>1. W celu ochrony zespołu urbanistycznego należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Zachować historyczne linie zabudowy, utrzymując zwartą zabudowę na odcinkach ulic tradycyjnie tak zbudowanych w przeszłości. W miarę oddalania się od centrum zabudowa może pozostać luźna - wolnostojąca, b) Zachować historyczny układ ulic, c) Uszanować dawną parcelację oraz historyczne gabaryty w obrębie zabudowy mieszczańskiej (1÷2 kondygnacje + dach), d) Dążyć do odzyskania odrębności poszczególnych elementów miejscowości - starego miasta i uzdrowiska poprzez uszanowanie i wzbogacenie zieleni w obszarze między nimi. Podtrzymać ideę budowy dzielnic rezydencjonalnych po wschodniej i zachodniej stronie miasta, <p>c. d. opisu rubryki 20 w załączniku nr 21</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- fragment planu miasta z 1830 r., AP Kielce, sygn. RGR 2169,
- szkicowy plan miasta z ok. 1930 r., AP Kielce,

22. Bibliografia

- Baliński M., Starożytna Polska T. II, Warszawa 1885,
- Jacques de Verdmon, Monografie miast w Królestwie Polskim, Warszawa 1902,
- Frazik J., Busko Zdrój, Studium historyczno-urbanistyczne, 1954, - maszynopis w PSOZ Kilece,
- S. Marcinkowski, Miasta kielecczyzny. Przemiany społeczno-gospodarcze 1815-1869, Warszawa 1980,
- Kiryk F., Urbanizacja Małopolski, woj. sandomierskie, XIII-XVI w, Kielce 1994,
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, woj. kieleckie, Warszawa 1995,

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- ikonografia: widoki Buska z I poł. XIX w. wg rys. A. Lubińskiej, w: Krótki opis Buska i jego okolic, 1842 r.,
- fot. z ok. 1920 r. w: A. Patkowski, Cuda Polski, Sandomierskie, Góry Świętokrzyskie, Poznań b.r.,
- fotografie z lat 50. XX w., w: Frazik J. Busko Zdrój, Studium historyczno-urbanistyczne, 1954, - maszynopis w PSOZ Kilece,

24. Uwagi różne

25. Program komputerowy formularza karty został opracowany dla Grażyny Balińskiej – Wrocław 1997

tekst Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 25 września 1998 r. GB

plany, rysunki Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 12 listopada 1998 r. GB

zdjęcia fotogr. Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 30 sierpnia 1998 r. GB

miejsce przechowywania negatywów Grażyna Balińska - Wrocław

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1÷12 - dokumentacja fotograficzna, 13 - dokumentacja kartograficzna, 14 - dokumentacja kartograficzna i ikonograficzna, 15 - dokumentacja ikonograficzna, 16 - dokumentacja kartograficzna - waloryzacja architektury i stan techniczny zabudowy, 17 - funkcje zabudowy, wnioski konserwatorskie ogólne, 18 - wnioski konserwatorskie szczegółowe, 19÷21 dokończenie opisu,

BUSKO ZDRÓJ - wytyczne i postulaty konserwatorskie w ujęciu stref konserwatorskich A, B, K.

STREFA "A" - pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar starego miasta (Rynek, zespół historycznych ulic, obszar dawnego klasztoru norbertanek z kościołem parafialnym oraz obszar dawnego cmentarza z kościółkiem św. Leonarda), aleję wiodącą do źródła (ul. Mickiewicza) oraz teren parku uzdrowskiego wraz z zespołem szpitala dziecięcego "Górka". Ten zróżnicowany pod względem funkcji i form, rozciągnięty w przestrzeni zespół wymaga szczególnie złożonej, starannej i konsekwentnej działalności konserwatorskiej. Pozostaje absolutną koniecznością uwzględnienie tego przy opracowaniu planu zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji miasta.

Warunkiem koniecznym jest utrzymanie, niekiedy przywrócenie, historycznych linii zabudowy na obszarze starego miasta. Uzupełnienie ubytków w pierzejach wymagane jest szczególnie tam, gdzie historycznie zabudowa była ciągła. W pozostałych pierzejach ulic należy utrzymać zabudowę wolnostojącą w równowadze wynikającej z parcelacji (nie dopuszczać do nadmiernego zagęszczenia lub rozrzedzenia kubatur). Nowa zabudowa w obrębie obszaru staromiejskiego nie powinna przekraczać 2 kondygnacji + dach. Należy absolutnie i kategorycznie powstrzymać proces wznoszenia zabudowy wielkokubaturowej, zwłaszcza że już zdominowało ona ten zespół urbanistyczny.

Obszar uzdrowiska i alei zdrojowej do miasta (ul. Mickiewicza) to teren zabudowy rozproszonej w zieleni. Jej z założenia reprezentacyjny, indywidualny charakter winien być bezwzględnie chroniony od uniformizacji, banalizacji i zagęszczenia przypadkową "nowoczesną" architekturą. W myśl sformułowań wyrażonych na Kolokwium Komisji Ekonomicznej FiTEC w 1976 r. w St. Moritz w odniesieniu do miejscowości uzdrowskich należy na obszarze uzdrowiska w Busku:

- 1) Uszanować historyczne ukształtowanie podziału przestrzeni na centrum zdrojowe, strefę mieszkalną, strefę zieloną,
- 2) Wszelkie niezbędne modernizacje powinny uszanować charakter miejscowości
- 3) Nowe rozwiązania winny nawiązywać do form tradycyjnych lub zachować charakter pośredni między tradycyjnymi a funkcjonalnymi formami. Stare formy należy zachować wszędzie tam gdzie to jest możliwe i uzasadnione,
- 4) Nowa architektura uwzględniająca współczesne potrzeby i upodobanie jako służąca ludziom chorym powinna być wyważona, wkomponowana w zastane otoczenie. Nie może to być zabudowa wielkokubaturowa i wysoka!
- 5) Korony drzew winny przewyższać dachy budynków - jest to warunek o absolutnym priorytecie!
- 6) Komunikacja ograniczona do niezbędnej musi być dostosowana do wymagań poszczególnych stref uzdrowiska (należy rozbudować system obwodnic).

7) Konieczna jest deglomeracja uzdrowiska i uwolnienie go od dodatkowych funkcji obciążających (nadmiernie rozbudowane mieszkalnictwo, turystyka, wczasowy, szkolnictwo i inne).

Na obszarze starego miasta i uzdrowiska obowiązuje używanie tradycyjnych materiałów budowlanych.

Zaleca się ograniczenia form zieleni wysokiej w obrębie Rynku tak aby jego wnętrze było postrzegane jako plac.

- Plan zagospodarowania przestrzennego winien uwzględniać konieczność uporządkowania wnętrza kwartałów staromiejskich.
- Istotna jest ochrona wnętrza staromiejskich - ulic i placów, w szczególności rewaloryzacja elewacji budynków ze szczególnym uwzględnieniem parterów, witryn, kolorystyki fasad.

STREFA "B" - pośredniej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar przedmieść i obrzeży miasta. W obszarze tym działają rygory dotyczące utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania miasta a także zachowania substancji o wartościach kulturowych. Obowiązują tu również rygory dotyczące charakteru i skali nowej zabudowy. Zabudowa ta winna nawiązywać do tradycji lokalnych w zachowaniu gabarytów budynków oraz kształtu i nachylenia dachów. Typ zabudowy mieszkalnej winien nawiązywać do tradycyjnej od stuleci zabudowy dworskiej. Szczególnie istotne jest utrzymanie tradycji przy realizacji planowanych przez gminę rezydencji mieszkalno - pensjonatowych, przewidywanych w bezpośrednim sąsiedztwie miasta na terenie rezerw budowlanych w zieleni. Rezydencje te, o ekskluzywnej architekturze i funkcji przyciągającej gości z zewnątrz, winny nie tylko utrzymać warunek wysokości (poniżej wysokości koron drzew) ale również być realizowane w oparciu o indywidualne, uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projekty, z zachowaniem form nawiązujących do tradycji i z zastosowaniem tradycyjnych materiałów.

STREFA "K" - ochrony krajobrazu obejmuje obszar integralnie związany z zespołem starego miasta i uzdrowiska jako jego najbliższe, bezpośrednie otoczenie. Aby nie naruszyć jego charakteru - a raczej odzyskać utracone przez niekontrolowane inwestycje walory - a w konsekwencji harmonię w zespole zabytkowym, działalność konserwatorska zmierza do rekompozycji przestrzeni i złagodzenia długotrwałych skutków wspomnianej wyżej działalności budowlanej. Należy tu wymienić ochronę dominant krajobrazowych - nielicznych dziś i zdegradowanych przez wielkokubaturowe budownictwo mieszkaniowe (niegdyś znakomicie wyeksponowanych dzięki warunkom terenowym). Można rozważyć wprowadzenie dodatkowych dominant współczesnych, działających jako urozmaicenie integracji monotonnych rozciągniętych panoram miasta. Niezbędna jest ochrona i racjonalna pielęgnacja zieleni zespołu zdrojowego oraz zieleni osiedli mieszkaniowych i obszarów towarzyszących. Godna uwagi i utrzymania jest idea podjęta przez samorząd gminy na

wnioszek urbanistów i architektów miasta - tendencji rozwoju przestrzennego Buska poprzez zabudowę rezydencjonalno - pensjonatową w zieleni. Niezbędne jest wprowadzenie kurtyn zielonych wszędzie tam gdzie istnieje możliwość przestąpienia zabudowy osiedli mieszkaniowych.

Należy wstrzymać rozbudowę wysoką miasta i uzdrowiska. Należy uwzględnić ochronę przedpola panoram miasta od wschodu, południa a szczególnie od zachodu (od strony Pińczowa) ze względu na wyjątkową tu ekspozycję krajobrazu. Formy i spadki dachów a także pokrycie winny być utrzymane zgodnie z tradycjami. Spadek dachów winien zawierać się w granicach $35\div 40^\circ$, bezwzględnie należy unikać dachów płaskich.

Opracowała:
dr hab. inż. arch.
Profesor Politechniki Wrocławskiej
Grażyna Balińska
Wrocław, 1998 r.

dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska
PROFESOR NADZWYKZAJNY

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Ulica Łagiewnicka - wlot do ul. Bohaterów Warszawy

- małomiasteczkowe domki z dawnej zabudowy Buska,

fot. 98/82/7/4,

2. Ulica Bohaterów Warszawy - budynek dawnej bożnicy,

fot. 98/82/7/2,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

3. Pierzeja południowa Rynku, narożnik pld.-zach., fot. 98/A/5/4,

4. Willa "Polonia" - Galeria BWA, fot. 98/A/5/3,

5. Ul. Kilińskiego - fragment nowej zabudowy, fot. 98/A/6/1,

6. Ul. Kościuszki - fragment nowej zabudowy, fot. 98/84/6/2,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Fasada kościoła p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP,
2. Ul. Kilińskiego - widok w kierunku zach., fot. 98/A/5/2,
3. Ul. Słoneczna - widok w kierunku wsch., fot. 98/83/2/4,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

4. Ul. Kusocińskiego - widok od pld., fot. 98/84/5/3,
 5. Wlot do miasta od wschodu - ulice Partyzantów i Objazdowa, fot. 98/80/5/5,
 6. Wlot do miasta od wsch., fot. 98/80/6/5,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Fragment ul. 1 Maja - stara zabudowa zdrojowa i nowy pawilon handlowy, fot. 98/83/2/5,
2. Ul. 1 Maja, budynek sanatorium "Oblęgorek", fot. 98/83/2/3,
3. Ul. 1 Maja, stare pensjonaty i nowy pawilon poczty, fot. 98/83/2/3,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

4. Widok od zachodu - zespół nowej zabudowy szeregowej (ul. Korczaka) na tle nowych bloków mieszkalnych, fot. 98/84/4/1, 98/84/4/2,

5. Ul. 12 Stycznia - widok w kierunku źródła, fot. 98/84/5/1, 98/84/5/2,

1. Miejscowość

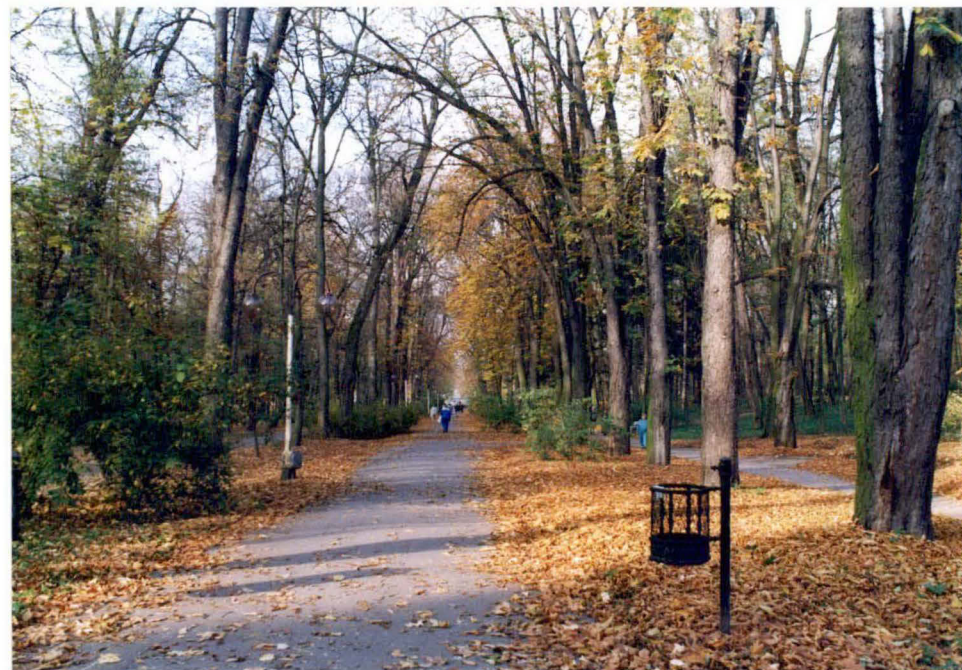
BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Aleja zdrojowa po stronie zachodniej parku, fot. 98/84/5/6,
2. Park zdrojowy, aleja główna, fot. 98/83/6/2,
3. Sanatorium "Włókniarz", fot. 98/84/6/1,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

4. Szpital dziecięcy "Górka", fot. 98/82/7/6,

5. Zabudowa mieszkalna przy szpitalu "Górka", fot. 98/83/1/5,

6. Zabudowa mieszkalna przy szpitalu "Górka", fot. 98/83/1/4,

7. Zabudowa mieszkalna przy szpitalu "Górka", fot. 98/83/1/6,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Szpital zdrojowy "Krystyna" - ul. Rzewuskiego, fot. 98/83/1/1,
2. Ul. Rzewuskiego - widok od południa, fot. 98/83/1/2,
3. Ul. Rzewuskiego - nowa zabudowa sanatoryjna, fot. 98/83/1/3,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

4. Ul. 1 Maja - skrzyżowanie z ul. 12 Stycznia - widok od wschodu, fot. 98/83/3/2, 98/83/3/1,

5. Ul. Mickiewicza - sanatorium "Bristol" - skrzyżowanie z ul. 12 Stycznia, fot. 98/83/3/5, 98/83/3/4,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Sanatorium "Willa Zielona" - ul. 1 Maja, fot. 98/83/2/2,

2. Wodociągowa wieża ciśnień w uzdrowisku, fot. 98/83/2/1,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

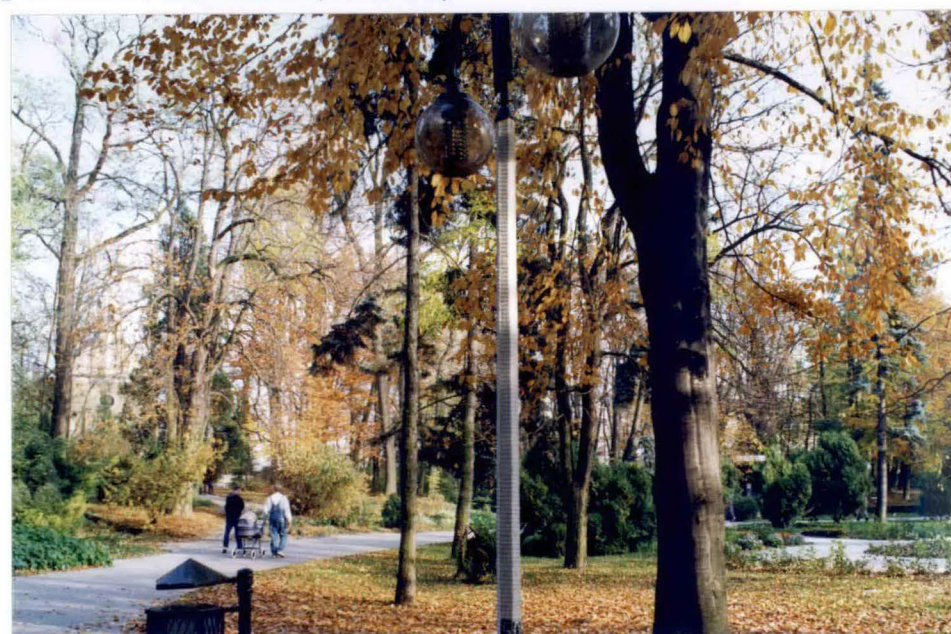
Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

3. Park zdrojowy, dom zdrojowy Marconiego, fot. 98/83/6/1, 98/83/5/6, 98/83/5/5,

4. Budynek kawiarni Victoria w parku zdrojowym, fot. 98/83/6/4,

5. Aleja parkowa, w głębi neogotycka kaplica, fot. 98/83/6/3,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Ul. Mickiewicza - widok od południa, fot. 98/83/3/3,
2. Ul. Mickiewicza - bloki mieszkalne, 98/83/4/1,
3. Ul. Mickiewicza - willa mieszkalna, fot. 98/84/4/2,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

4. Widok od ul. Mickiewicza w stronę osiedla Pułaskiego (ul. Uchnasta), fot. 98/83/5/2,

5. Ul. Mickiewicza - budynek Zespołu Szkół Mechanicznych, fot. 98/83/5/1,

6. Budynek Urzędu Miasta i Gminy, ul. Mickiewicza 10, fot. 98/83/5/4,

7. Ul. Mickiewicza - Urząd Rejonowy, fot. 98/83/5/3,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość widadki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Kościółek św. Leonarda, fot. 98/84/3/2,

2. Zabudowa Osiedla Andersa, bloki obok kościółka św. Leonarda, widok od pń.-zach., fot. 98/84/3/3,

3. Zabudowa Osiedla Andersa, zabudowa obok kościółka św. Leonarda, widok od pld.-zach., fot. 98/84/3/1,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

4. Widok na osiedla mieszkaniowe od południa, fot. 98/84/3/4, fot. 98/84/3/4,

5. Centrum Kultury i ulica Chopina, fot. 98/84/5/4, 98/84/5/5,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Widok wschodniej części miasta z ul. Grotta (od południa),
- blokowa dzielnica mieszkaniowa przy ul. Batorego i Kazimierza Wielkiego,
fot. 98/83/6/5, 98/83/6/6, 98/83/7/1,
2. Architektura nowego kościoła przy ul. Wyszyńskiego, fot. 98/82/7/5,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

3. Panorama miasta od wschodu - wlot od strony Stopnicy. Po lewej szpital dziecięcy "Górka", w części środkowej uzdrowisko, po prawej dzielnica mieszkalna,
 fot. 98/80/5/6, 98/80/6/1, 98/80/6/2, 98/80/6/3, 98/80/6/4,

4. Widok na uzdrowisko od wschodu, fot. 98/80/4/1, 98/80/5/1, 98/80/5/2, 98/80/5/3, 98/80/5/4,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Wlot do miasta od południa (od strony Wiślicy), po prawej szpital dziecięcy "Górka",
fot. 98/81/1/1, 98/81/1/2, 98/81/1/3,

2. Krajobraz pod Buskiem z drogi do Wiślicy, fot. 98/81/2/5,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

3. Panorama Buska od południa, z wjazdu od strony Wiślicy, fot. 98/81/1/4, 98/81/1/5, 98/81/1/6, 98/81/2/1, 98/81/2/2, 98/81/2/3, 98/81/2/4,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna - Verte !

1. Panorama Buska od zachodu (wlot od strony Pińczowa), po prawej część uzdrowiska,
fot. 98/84/1/1, 98/83/7/6, 98/83/7/5, 98/83/7/4, 98/83/7/3, 98/83/7/2,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów.

Grażyna Balińska - Wrocław

2. Ulica Bohaterów Warszawy, wlot do Buska od zachodu. Nowa zabudowa mieszkalna, fot. 98/84/2/3, 98/84/2/4, 98/84/2/5, 98/84/2/6,

3. Ulica Bohaterów Warszawy, wlot do miasta od zachodu, nowe przedmieście Buska, fot. 98/84/2/2, 98/84/2/1, 98/84/1/3, 98/84/1/4, 98/84/1/5, 98/84/1/6,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

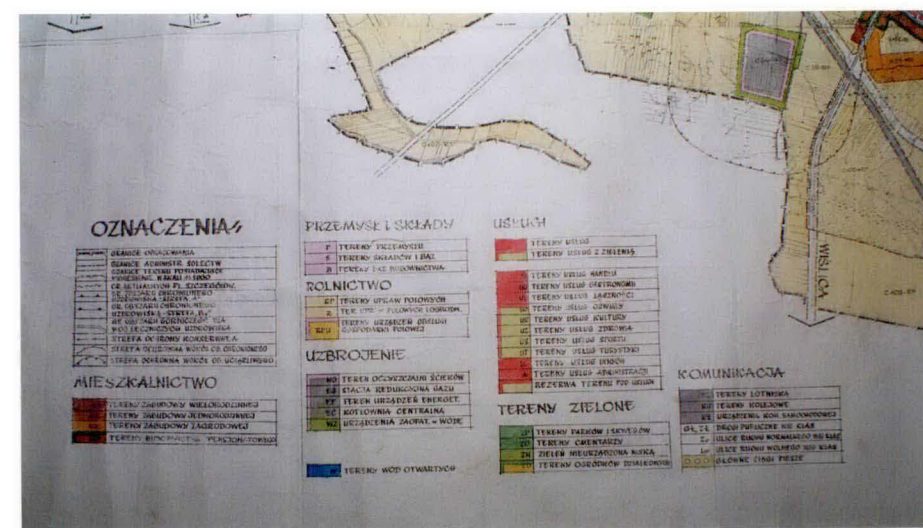
**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja kartograficzna - Vertel

1. Miejscowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Buska Zdroju, fot. 98/80/7/4,

2. Legenda do planu, 98/80/7/6,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

Armii Krajowej
Armii Ludowej

Bajkowa
Batalionów Chłopskich
Batorego
Boczna
Bohaterów Warszawy
Bohaterów Westerplatte
Broniewskiego

Chopina

Dąbrowskiej
Dmowskiego
Dygasińskiego
Działkowicza

Gaika
Grotta
Grunwaldzka
Gwardii Ludowej

Hołdu Pruskiego

Jagiellońska
Jamroz
Jasna

Kasztanowa
Kazimierza
Kilńskiego
Kochanowskiego
Konopnickiej
Kopernika
Korczaka
Kościuszki
Królowej Jadwigi
Krótka
Kusocińskiego
Kwiatowa

Langiewiczza
Lipowa

Ładna
Łagiewnicka

1 Maja
Mała
Mickiewicza
Mikulowicka
Młyńska
Moniuszki

Nadole
Niwa
Norwida

Objazdowa
Ogrodowa
Orzeszkowej

Parkingowa
Partyzantów
Piekarska
Pocztowa
Polna
Poprzeczna
Promyk
Prusa

Rehabilitacyjna
Reja
Reymonta
Rokosza
Różana
Rzewuskiego

Sądowa
Sezamkowa
Sienkiewicza
Siesławska
Skalki
Słoneczna
Słowackiego
Sole
Spacerowa

Srogiego
Starkiewiczza
Staszica
Stawowa
12 Stycznia
Szaniecka
Szarych Szeregów
Szydłowska

Targowa
Pl. Targowy
Topolowa

Uchnasta

Waryńskiego
Widuchowska
Wienawskiego
Witosa
Wojska Polskiego
Wyszyńskiego

Zachodnia
Zacisze
Pl. Zwycięstwa

Zródlana
Żeromskiego

Schemat układu komunikacyjnego z aktualnymi nazwami ulic

1. Miejscowość

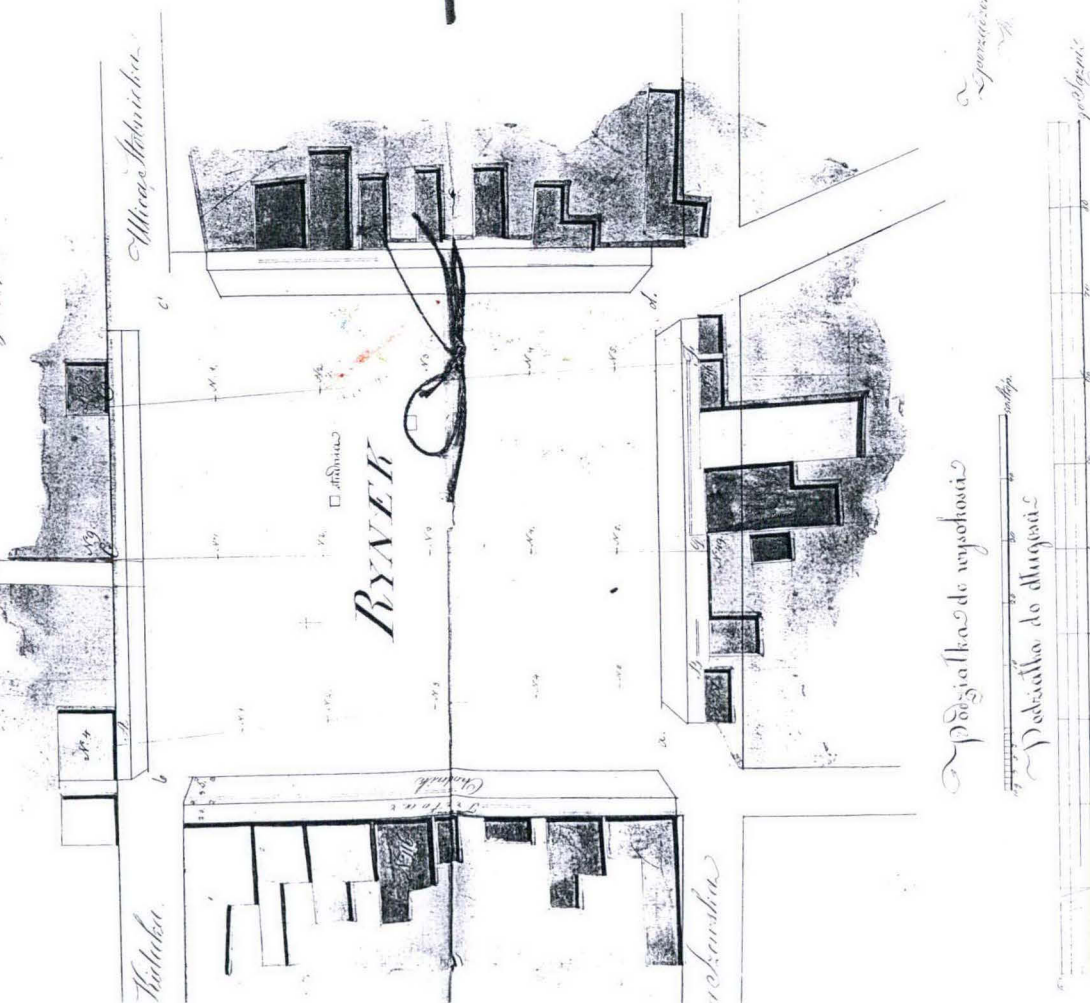
BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

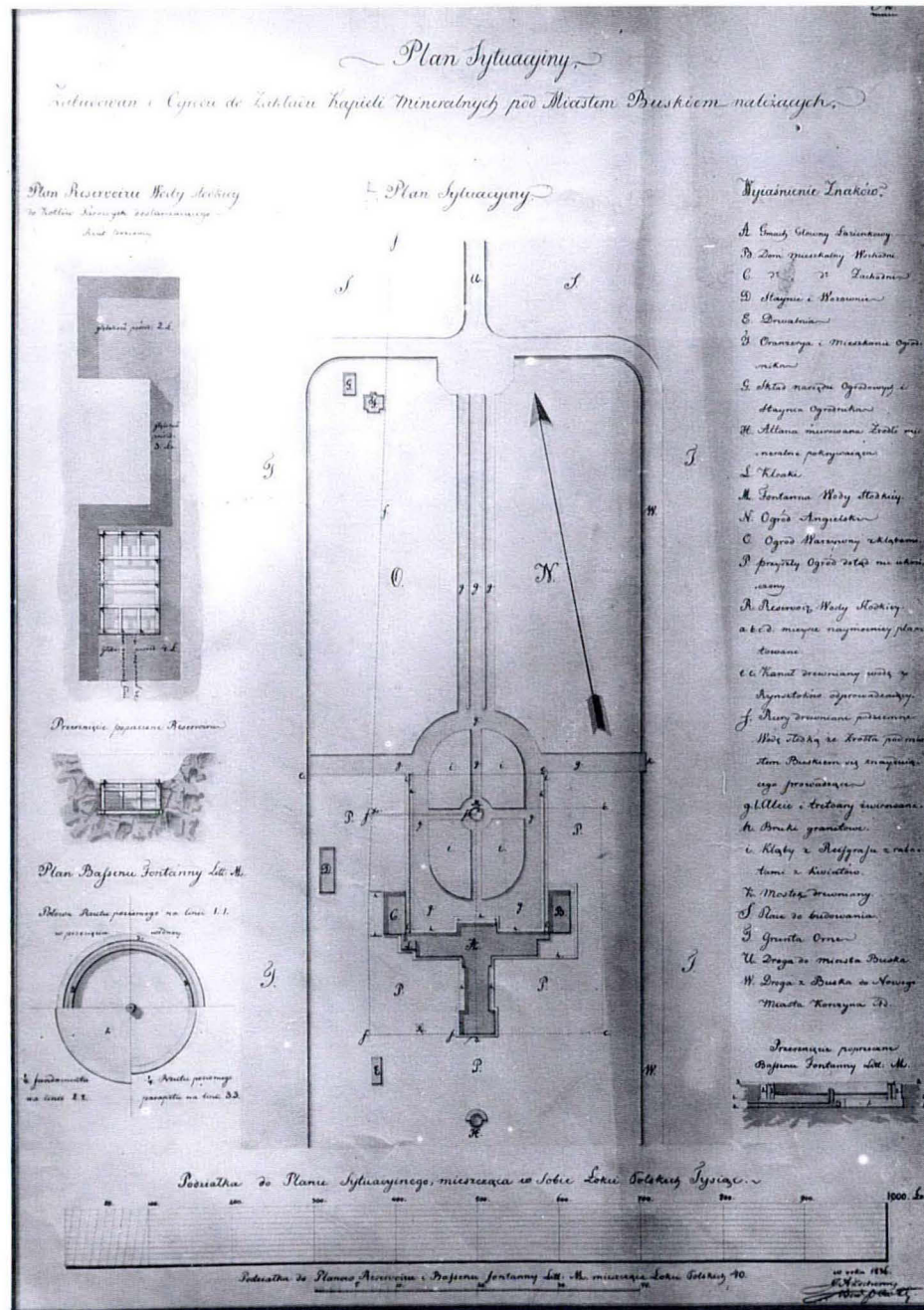
dokumentacja kartograficzna - Verte!

PLAN*Rynek w Mieście Busku na krzyżu**Traktory miały być wybrukowane obok których
miał być wzdłużne Drogi Spawane*

Plan rynku w Busku z 1830 r., oryg. AP Kielce,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

Plan uzdrowiska w Busku z 1836 r., oryg. AGAD,

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja kartograficzna i ikonograficzna - Verte!

SZKIC BUSKA-ZDRÓJU

Podpis: 1. 1. 1900.

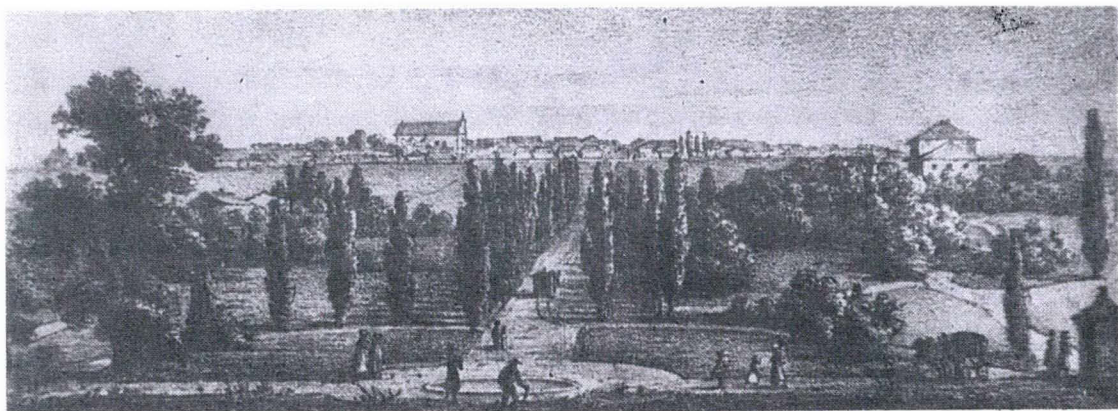
- Dzwonki alarmowe
- ⊙ Dzwonny Aniołek

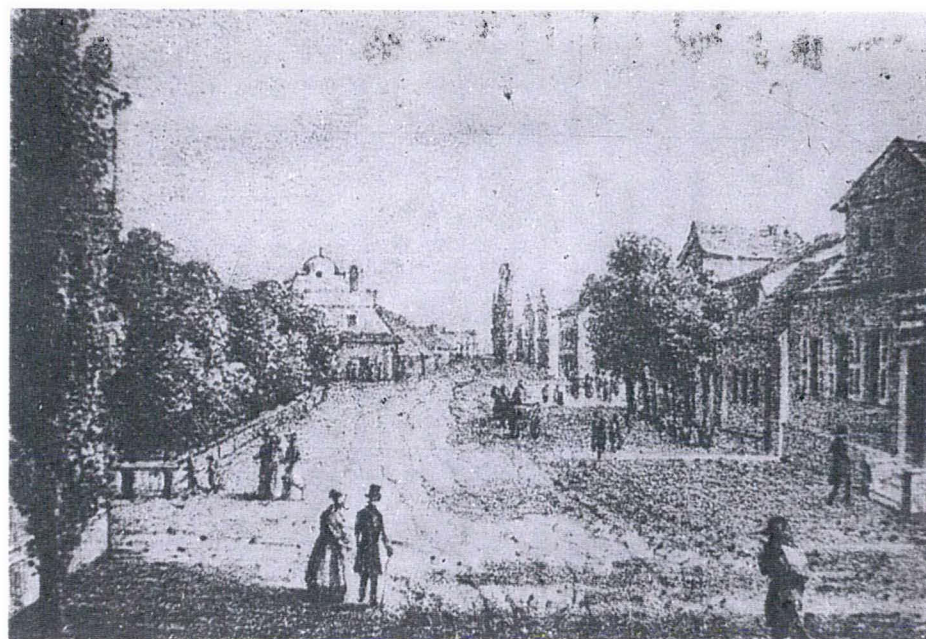
Szkic sytuacyjny
miasta ok. 1930 r.,
AP Kielce,

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. a

Miejsce przechowywania negatywów: G

Widok alei łączącej zespół uzdrowiskowy z centrum miasta
wg rysunku A. Lubieńskiej z ok. 1840 r.

Busko - zabudowa przyrynkowa z 1. poł XIX w. wg rys. A. Lubieńskiej. Po prawej
pierzeja północna rynku.

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja ikonograficzna - Verte!

1. Uzdrowisko dziecięce im. Brudzińskiego w Busku, (fot. z lat 30. XX w. H. Poddębski),
2. Zakład kąpielowy w Busku, (fot. z lat 30. XX w. H. Poddębski),

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

3. Stary dom w rynku, fot. T. Przykowski, 1951,
 4. Stary dom przy kościele parafialnym, fot. T. Przykowski, 1951,

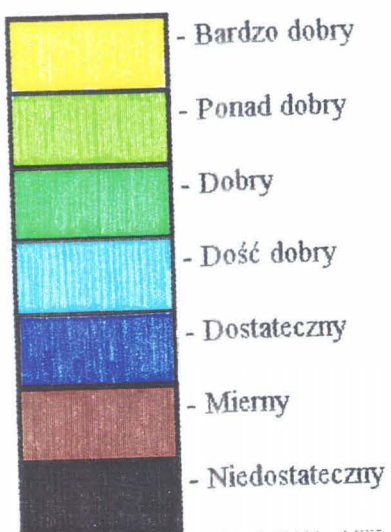
3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

dokumentacja kartograficzna - waloryzacja architektury i stan techniczny zabudowy - Verte!

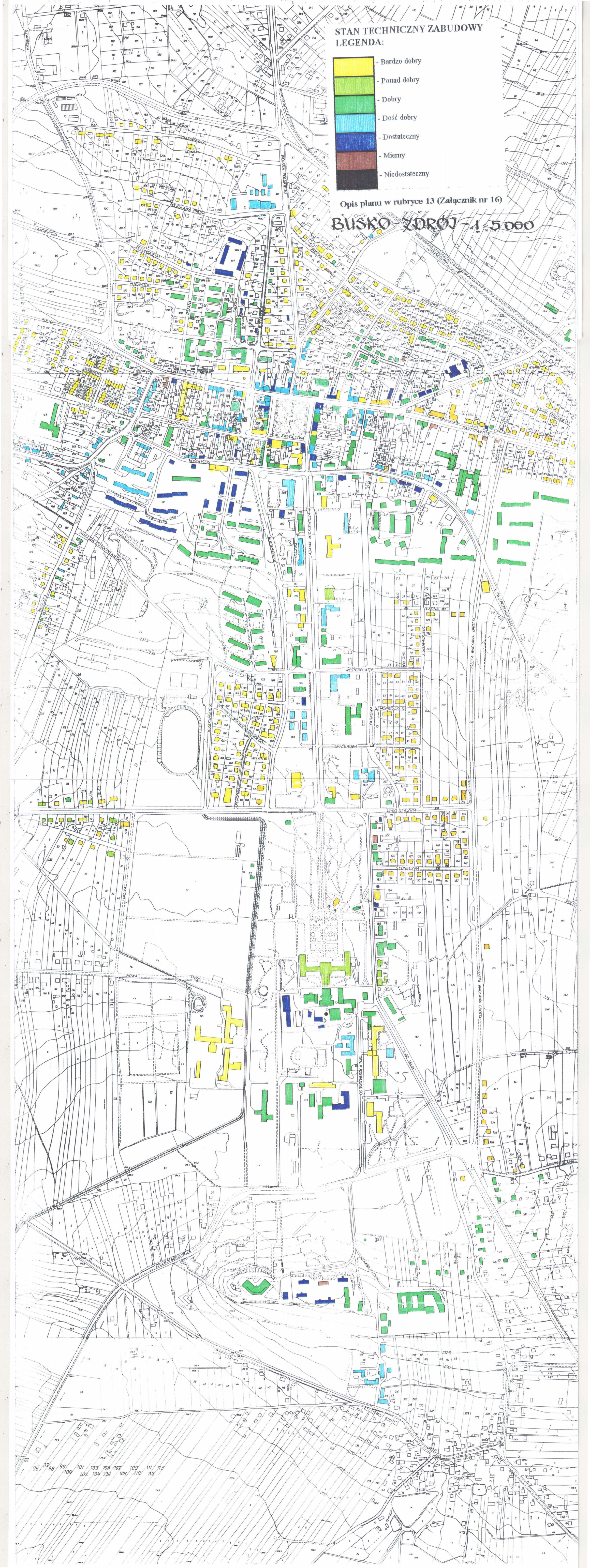

STAN TECHNICZNY ZABUDOWY
LEGENDA:

Opis planu w rubryce 13 (Załącznik nr 16)

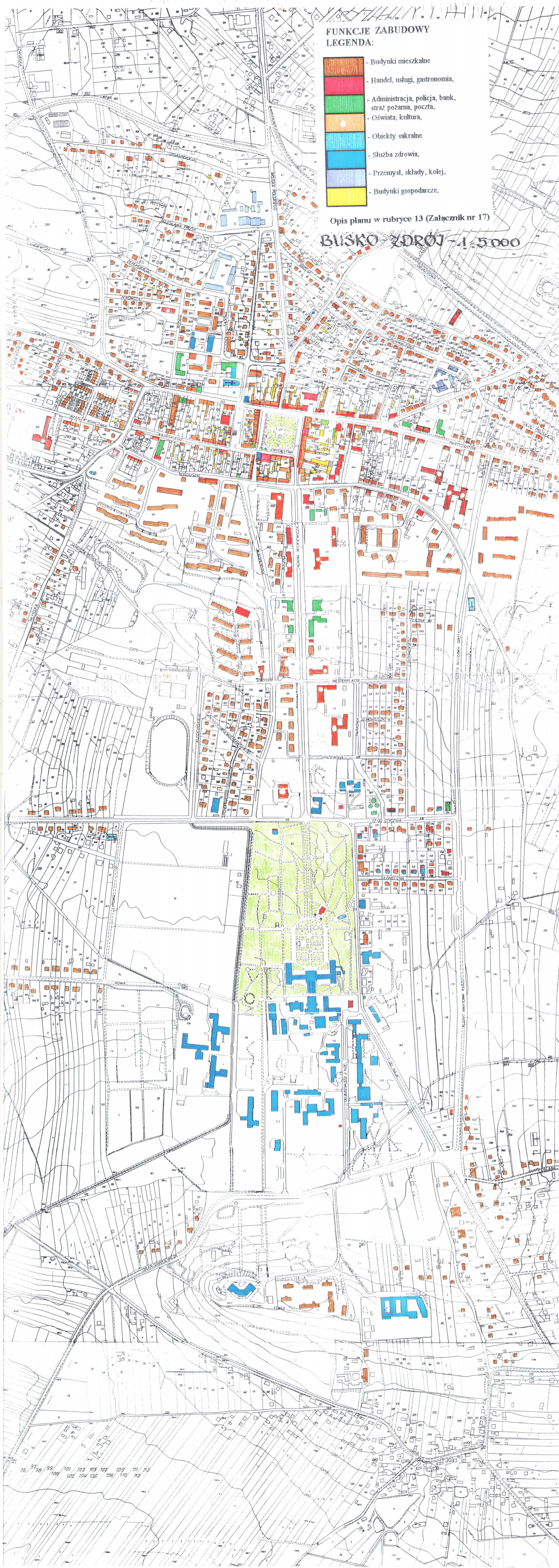
BUSKO ZDRÓJ - 1 5000

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

dokumentacja kartograficzna - funkcje zabudowy, wnioski konserwatorskie ogólne - Vertel

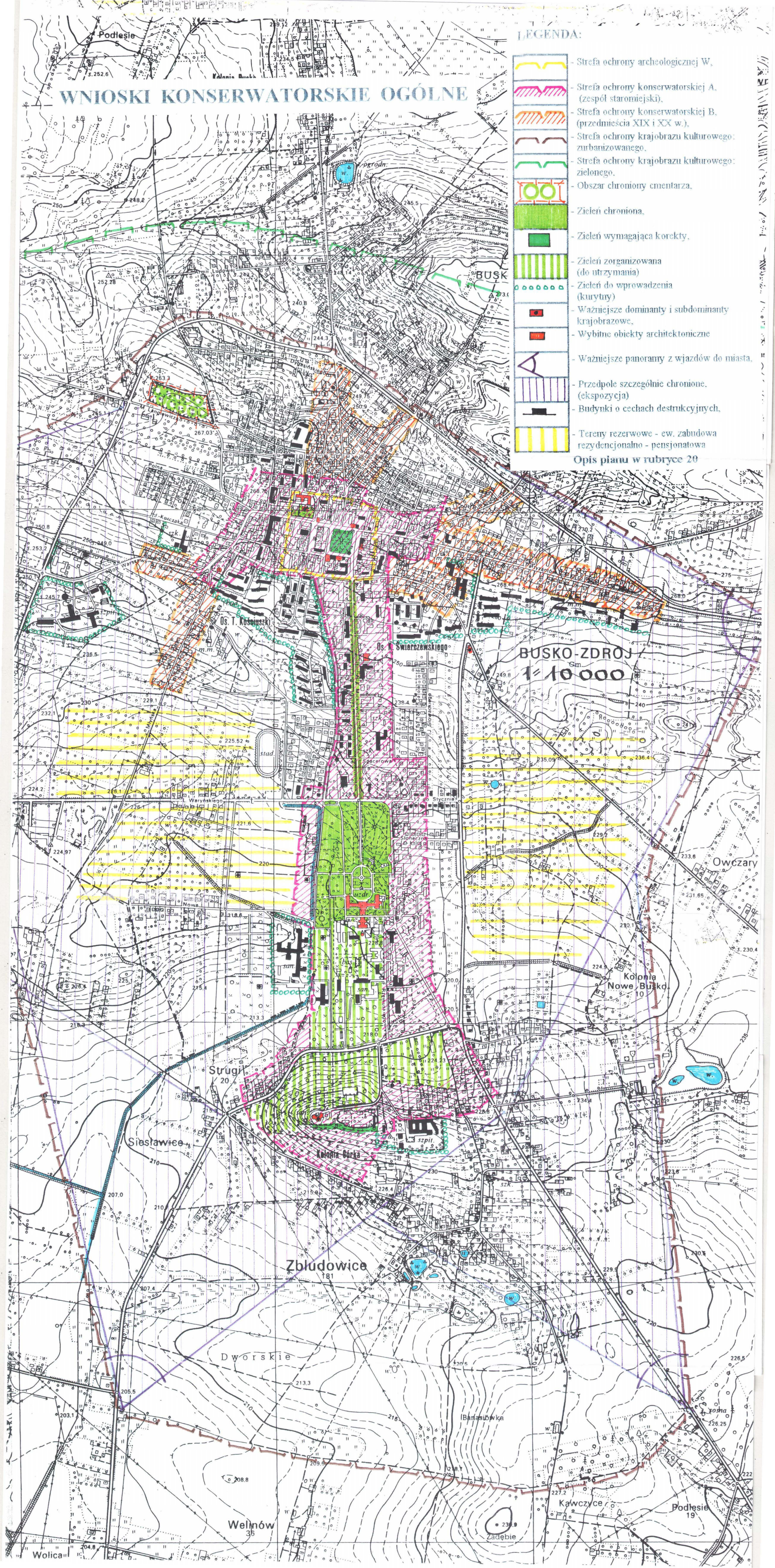
WNIOSKI KONSERWATORSKIE OGÓLNE

LEGENDA:

- Strefa ochrony archeologicznej W.
- Strefa ochrony konserwatorskiej A. (zespół staromiejski).
- Strefa ochrony konserwatorskiej B. (przedmieścia XIX i XX w.).
- Strefa ochrony krajobrazu kulturowego: zurbanizowanego.
- Strefa ochrony krajobrazu kulturowego: zielonego.
- Obszar chroniony cmentarza.
- Zielen chroniona.
- Zielen wymagająca korekty.
- Zielen zorganizowana (do utrzymania)
- Zielen do wprowadzenia (kurytury)
- Ważniejsze dominanty i subdominanty krajobrazowe.
- Wybitne obiekty architektoniczne
- Ważniejsze panoramy z wjazdów do miasta.
- Przedpole szczególnie chronione. (ekspozycja)
- Budynki o cechach destrukcyjnych.
- Tereny rezerwowe - ew. zabudowa rezydencjonalno - pensjonatowa

Opis planu w rubryce 20

BUSKO-ZDRÓJ
1:10 000

1. Miejscowość

BUSKO ZDRÓJ

2. Obiekt

**ZESPÓŁ
URBANISTYCZNY**

3. Zawartość widłaki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja kartograficzna - wnioski konserwatorskie szczegółowe

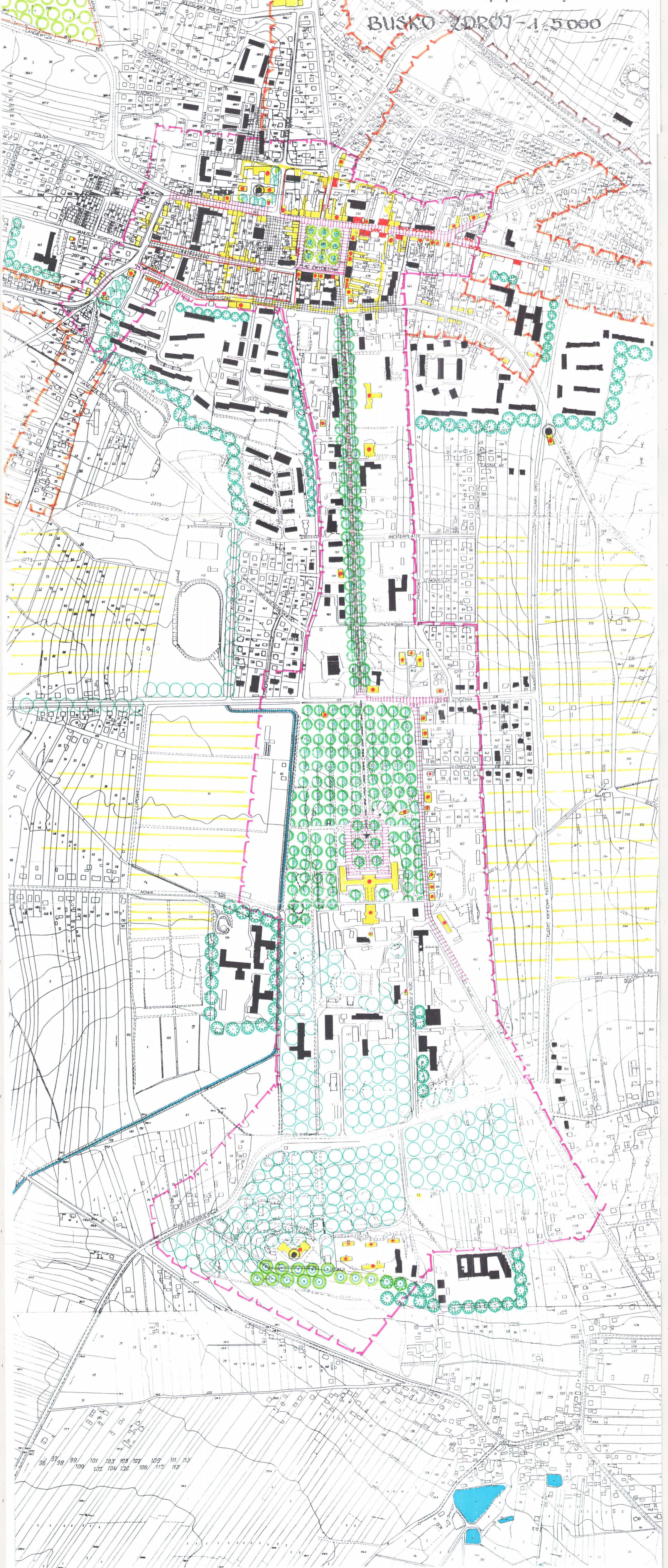
SZCZEGÓŁOWE WNIOSKI KONSERWATORSKIE

LEGENDA:

- - Strefa ochrony archeologicznej - W
- - Strefa ochrony konserwatorskiej A. (zespół staromiejski).
- - Strefa ochrony konserwatorskiej B. (przedmieścia XIX i XX w.).
- - Strefa ochrony krajobrazu kulturowego: zurbanizowanego.
- - Tereny rezerwowe - ew. zabudowa rezydencjonalna - pensjonatowa
- - Obszar chroniony cmentarza.
- - Zielen chroniona
- - Zielen wymagająca korekty

- - Zielen do utrzymania w stanie obecnym
- - Zielen do wprowadzenia
- - Dominanty i subdominanty krajobrazowe
- - Budynki o wybitnych wartościach architektonicznych lub historycznych (do ochrony)
- - Budynki o cechach istotnych dla zespołu urbanistycznego (do zachowania)
- - Budynki o cechach destrukcyjnych (do eliminacji, przesłonięcia lub przekształcenia)
- - Obowiązuje linia zabudowy i niezbędne uzupełnienia
- - Wartościowe wnętrza krajobrazowe
- - Wnętra miejskie szczególnie zdegradowane - do rewitalizacji
- - Wazniejsze osie widokowe do ochrony
- - Elewacje do korekty

Opis planu w rubryce 20

1. Miejscowość BUSKO ZDRÓJ	2. Obiekt ZESPÓŁ URBANISTYCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokończenie opisu rubryki 12 i 13 - Verte !
--------------------------------------	--	--

dokończenie opisu rubryki 12

W drugiej połowie XVII w. miasto zaczęło podupadać gospodarczo mimo prób uzyskania tu soli z miejscowych warzelni w latach 1776÷1792 przez hrabiego Bensta. (W 1834 r. istniały już tylko fundamenty warzelni na terenie dzisiejszego uzdrowiska gdyż próby otrzymywania soli nie powiodły się. Stan pogorszył wielki pożar w 1820 r., który całkowicie zniszczył miasto (ludność mieszkała po pożarze w wykopach w ziemi, norbertanki przeniosły się do Pińczowa, klasztor wydzierżawiono generałowi Rzewuskiemu). Od 1808 r. rozpoczęto wykorzystanie solanek do leczenia po badaniach wód przez magistra medycyny Witerfelda z Pińczowa. W 1819 r. nastąpiła sekularyzacja dóbr klasztoru norbertanek. Uzdrowisko oficjalnie powstało w 1828 r. (w pierwszym roku przyjęto 202 kuracjuszy). Tereny uzdrowiskowe wydzierżawiła od czasu pożaru miasta w 1820 r. spółka akcyjna z gen. Feliksem Rzewuskim na czele. Początkowo aktywnie działająca - wniosła zakład zdrojowy wg projektu Henryka Marconiego. W latach 40. XIX w. doprowadzono drogę Kielce - Busko ważną dla przyjeżdżających tu kuracjuszy. Z czasem zaniedbano uzdrowisko, to doprowadziło do przejęcia go w 1865 r. przez rząd. Przeprowadzono wówczas niezbędne remonty i inwestycje. W latach 1874÷1894 znów wydzierżawiono i wyeksploatowano nadmiernie uzdrowisko. Busko w drugiej poł. XIX w. ponownie dotknął nieprzyjazny los - po walkach powstańczych odebrano prawa miejskie w 1869 r. (Prawa te odzyskało Busko w 1916 r.) W 1888 r. wzniesiono w parku zdrojowym neogotycką kaplicę. W czasie I wojny światowej Busko znalazło się pod okupacją austriacką. W 1915 r. stało się siedzibą powiatu stopnickiego. Tuż po I wojnie światowej zbudowano w mieście żydowską synagogę (w latach 20. XX w.). Na początku XX w. powstało wiele budowli sanatoryjnych, m.in. w latach 1922÷1926 zespół szpitala dziecięcego Kolonia Górka, w latach 1930÷1935 dwa zakłady przyrodolecznicze i wiele willi zdrojowych. W czasie II wojny światowej stacjonował tu hitlerowski posterunek policyjny i więzienie niemieckie. Miasto było miejscem licznych akcji bojowych partyzantów. Niemcy ustąpili z Buska 6 sierpnia 1944 r na okres 1 tygodnia, następnie wrócili. Ostatecznie wyzwolono miasto w styczniu 1945 r. W 1960 r. przeprowadzono w pobliżu Buska linię kolejową z Kielc. Stacja powstała 2 km od źródła. W 1965 r. powstała w Busku spółdzielnia mieszkaniowa. Przez 34 lata wybudowała ona 79 wielorodzinnych budynków mieszkalnych, 87 domów jednorodzinnych, liczne garaże oraz 83 lokale użytkowe. W mieście wzniesiono dwa nowe kościoły, powstały liczne budynki oświaty i służby zdrowia. W uzdrowisku zostały zrealizowane wielkokubaturowe obiekty sanatoryjne (Włókniarz, Radek, Nida, Krystyna, Rafał). Rozwinęła się sieć dróg i ulic. Miasto z kameralnego, harmonijnie współistniejącej z otaczającą przyrodą - stało się przerośniętą aglomeracją.

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

Natomiast wjazd od strony Pińczowa, od Stopnicy i Tarnowa, z Wiślicy i od strony Nowego Korczyna można by nazwać uprzywilejowanymi pod względem krajobrazu. Niestety - urok panoram Buska kończy się na walorach ekspozycji. Zabudowa obrzeżna, jaką stanowią "blokowiska" od wschodu i od zachodu przytłoczyła kameralne wcześniej miasteczko i zdominowała okolicę swoimi brutalnymi, prymitywnymi formami. Nieczytelne są dawne dominanty starych kościołów - Norbertanek i św. Leonarda. Nowe kościoły, które powstały przy ulicach Waryńskiego i Wyszyńskiego oraz Legionów mimo iż usytuowane na skraju miasta, wysunięte jakby na pierwszy plan zabudowy nikną w rozciągniętej, nie zrównoważonej przestrzeni. Miasto nie posiada świeckiej dominanty - nie posiada ratusza, wodociągowa wieża ciśnieniowa w uzdrowisku jest niewysoka. Część zdrojowa natomiast - zgodnie z zasadami przestrzegany w kurortach jest tak skonstruowana aby architektura nie dominowała nad przyrodą, t.j. aby budynki nie przewyższały zieleni. Mamy zatem w panoramach od wschodu i zachodu dolinę pełną bujnej zieleni, wśród której nieznacznie tylko jawią się pojedyncze dachy. Najlepsza sytuacja jest od strony południowej - od wjazdu z Wiślicy. W tym ujęciu dominantę stanowi bryła szpitala dziecięcego Górka - interesujący budynek, wyeksponowany wśród bogatej zieleni na wzgórzu. Najbliżej stojące bloki przy ul. Rehabilitacyjnej stanowią w tej rozległej panoramie zgrzytliwy dysonans - jednak niezbyt znaczący. Pozostałe obszary blokowisk prawie nie oddziałują ze znacznej odległości. Drobną zabudowę wiejską i przedmiejską u stóp Górki jest znacznie bardziej zajmująca jako plan pierwszy z urozmaiconymi dachami. Znacznie gorzej prezentuje się - również południowy - wlot od strony Nowego Korczyna ulicą Grotta. Bloki na wzgórzu zagłuszają wszystko. Zdominowana sylweta nowego osiedlowego kościoła przy ul. Wyszyńskiego o ładnej, współczesnej bryle jest nieczytelna na tle białych ścian "blokowiska". (Podobnie rzecz ma się w widoku od wschodu - a szkoda, ponieważ w monotonicznych panoramach Buska ta ładna wieża kościelna mogłaby stanowić pożądany element wysokościowy. Kościół parafialny (d. poklasztorny, wprowadzić nieco widoczny z wielu kierunków, jak wspomniano - również nie oddziałuje na krajobraz. Monotonnie rozciągnięte w przestrzeni, rozległe panoramy, sylwety zuniformalizowanych dzielnic mieszkaniowych, brak dominant nie mogą zostać zrównoważone najpiękniejszą bujną zielenią parku i zatopioną w niej znakomitą zabudową uzdrowską. Walory przyrodnicze - zieleni parku i krajobraz otaczający miasto nie ratują w tej sytuacji kształtu przestrzeni, którą zdeformował człowiek. Płaskie dachy bloków przecinają krajobraz. Jedynie osiedle Leszka Czarnego posiada dachy - ale i ono "grzeszy" gabarytami niewskazanymi dla uzdrowska.

Wnętrze krajobrazowe dzieli się tu na dwie zasadnicze kategorie - miasteczkowych i uzdrowskich. Łączy je aleja zdrojowa (obecnie ul. Mickiewicza). Ta chyba jest najważniejszym wnętrzem krajobrazowym Buska. Ważniejsza jest od rynku, tak była postrzegana zresztą od pocz. XIX w. Zorganizowana w 1833 r. i określona jako "bulwar dość obszerny", obsadzona wówczas małymi drzewkami - w drugiej połowie wieku określona jest już jako szeroka aleja topolowa, po której "kręcą się liczne powozy i bryczki... jako też piesi..." Oprawiona drzewami, urozmaicona wolnostojącymi efektownymi budowlami, była kiedyś wnętrzem paradnym i eleganckim. Dziś zabudowana najgorszego gatunku blokami (jakby brak było innego miejsca) została zdegradowana do pozycji jednej z wielu miejskich ulic. Jej dawna uroda pozostała jedynie na starych rycinach, a świadkami są pojedyncze budowle z okresu historyzmu i obiekty zabudowy willowej lub zdrojowej. Rynek - inne ważne miejsce miasta - od XIX w. obsadzony we wnętrzu drzewami, obudowany niegdyś charakterystycznymi małymi, parterowymi domkami o dworcowej architekturze - dziś również stracił swój charakter. Zieleni stopniowo zarosła wnętrze placu bez żadnej kontroli jej rozmiarów. W pierzejach pojawiły się nowe, za wysokie budynki plombowe. Intensywny ruch kołowy w północnej pierzei wprowadza niepokój, kurz i spaliny. Nie jest to ani plac miejski ani cel dawnych spacerów kuracjuszy dążących do restauracji lub cukierni.

Ulice miasteczka stanowią tylko fragmentami kontynuację tradycji dawnego Buska. Spokojne i harmonijne miasteczko parterowych domków i małych kamieniczek oraz stylowych willi zdrojowych i zieleni poddano totalnej "modernizacji blokowej". Wszelkie wolne przestrzenie między dawną zabudową - czy to wynikające z ubytków czy też zamierzonej swobody rozplanowania przestrzeni przejściowej między źródłem i centrum - metodycznie wypełniono wielką, zunifikowaną zabudową o formach urągających wszelkim zasadom kompozycji urbanistycznej, istotnym zwłaszcza w małych miastach i obszarach uzdrowskich. Załedwie na krótkich odcinkach ulice Bohaterów Warszawy (na zachód od rynku do ul. Różanej, na wschód do ul. Łagiewnickiej), fragmenty ulicy Kilińskiego, północny odcinek Mickiewicza, zachodni fragment ul. Kościuszki zachowały właściwą skalę i relikty dawnej zabudowy. Pojedyncze najnowsze obiekty powstające przy ul. Kilińskiego i Kościuszki wskazują na zrozumienie powagi ciągłości tradycji. Fatalnie zdewastowany fragment ul. Kościuszki z tyłu za pierzeją rynkową (zabudowa 5-cio kondygnacyjna!), dworzec autobusowy na przedłużeniu ulicy Staszica (również tuż za pierzeją rynku), wielkogabarytowe bloki na zapleczach zabudowy ul. Batorego i skandaliczne "uzupełnienia" ul. Mickiewicza na odcinku dawnej alei zdrojowej nie dadzą się z kolei przecenić in minus.

1. Miejscowość BUSKO ZDRÓJ	2. Obiekt ZESPÓŁ URBANISTYCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokończenie opisu rubryki 13, opis rubryki 16 - Verte !
--------------------------------------	--	--

c. d. opisu rubryki 13

W części zdrojowej miejscowości warto podkreślić walory ulicy Starkiewicza (tzw. Kolonia Górka - dzieło architekta Wacława Nowakowskiego) oraz ulicy 1-Maja na odcinku równoległym do parku zdrojowego. Tam pozostał jeszcze klimat kurortu - zresztą umiejętnie pielęgnowany do dziś. Za to po przeciwnej (zachodniej) stronie źródła ulica Topolowa mimo styku z parkiem zdaje się uragać ustalonym światowym zasadom kompozycji przestrzeni uzdrowiskowej. Wystarczyło tu sanatorium - kombinat Włókniarz aby okaleczyć przestrzeń, a przecież w parku stoją jeszcze inne podobne budowle sanatoryjne. Ulica Rzewuskiego z kolei stanowi konglomerat przedwojennych i nowych budowli sanatoryjnych o nierównych walorach architektonicznych złączonych przez sąsiedztwo zieleni.

Charakterystyczne cechy krajobrazu miasta

1. Busko posiada rozległe, bardzo dobrze, dzięki naturalnym cechom krajobrazu, wyeksponowane panoramy - jednak całkowicie zdewastowane przez dzielnice wieloblokowe wciśnięte w dawny układ przestrzenny. Wielokondygnacyjne, wielkogabarytowe budynki o płaskich dachach niweczą cechy zarówno małego miasta jak i uzdrowiska. Jedynie zieleni parku zdrojowego łagodzi ten nieodwracalny stan degradacji. Brak oddziaływania dominant i subdominant, jakie stanowią dość liczne bryły kościołów starych i najnowszych zdeprecjonowanych przez kubatury mieszkalne sprawia iż panoramy Buska są monotonne, utraciły charakter zwartych przemysłanych kompozycji.
2. Wnętrza uliczne w dużej mierze utraciły więź kulturową z przeszłością z powodu wieloblokowych "uzupełnień". Tradycyjna zabudowa ma wysokość 1 lub 2 kondygnacji i charakter dworców mieszkalnych ze stromymi dachami lub kamieniczek małomiasteczkowych. Charakterystyczne są wystawki i ganki wsparte na słupkach lub kolumnach, niekiedy występowały szerokie okapy - podcienia, detal skromny, klasycystyczny.
3. Zabudowa uzdrowiskowa o walorach tradycyjnych posiada wysokość 2÷3 kondygnacji, wysokie strome dachy, bogaty detal eklektyczny i urozmaicenia brył lukarnami, zwieńczeniami, balkonami, ryzalitami itp.
4. Spadek dachów wynosi ok. 40°÷45°. Dachy dwu lub czterospadowe, naczółkowe lub przyczółkowe.
5. Zespół składa się z trzech nadmiernie dziś "zrośniętych" układów - starego, średniowiecznego miasta, XIX - wiecznego uzdrowiska i dzielnic mieszkalnych jedno- lub wielorodzinnych z lat 60.-80. XX w. Przedmieścia XIX- wieczne typowe dla wielu miasteczek kielecczyny zostały wchłonięte przez zabudowę wieloblokową.

Konstrukcja i materiał budowlany.

Tradycyjna zabudowa Buska była przez długi czas drewniana. W latach 30. XIX w. na 106 domów tylko 4 były murowane, zaś w latach 80. XIX w. na 193 domy mieszkalne tylko 21 było murowanych. Część budynków drewnianych pokryta była tynkiem. Także pensjonaty budowano z tego materiału. W trwałej - murowanej konstrukcji wzniesiono kościół parafialny, budynki klasztoru, bożnicę oraz większość budowli uzdrowiska. Dachy wykonywano w konstrukcji drewnianej. Pokrycie dachów stanowił w przeszłości gont. Przepisy p. pożarowe wymusiły z czasem pokrycie ogniotrwałe - przede wszystkim blachę, niekiedy dachówkę ceramiczną. Nieznaczna część zabudowy drewnianej mieszczańskiej i pensjonatowej zachowała się jako relikty dawnej substancji. Jeszcze w latach 50. XX w. było ich znacznie więcej. Obecnie wznosi się budowle w technologiach współczesnych - trwałych (betonowe, żelbetowe, murowane z pustaków itp.). Stosuje się pokrycie dachów blachą, dachówką, eternitem i współczesnymi materiałami dachówko podobnymi. Nawierzchnie głównych dróg jezdnych i chodników były w XIX w. brukowane, natomiast drogi spacerowe były wykonane z tłuczonych kamieni pokrytych warstwą żwiru. Obecnie ulice pokryte są nawierzchnią bitumiczną.

Verte !

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

c. d. opisu rubryki 13

Waloryzacja architektury. Opis wykonany zgodnie z planem umieszczonym w załączniku nr 16

- 1. Zespół klasztorny oo Norbertanów i ss Norbertanek:

A. Kościół (pierwotnie klasztorny - obecnie parafialny) p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP - najstarszy zbudowany ok. 1190 r., następny w 1470 r. - spalony w 1590 r. Obecny - murowany - powstał w latach 1592÷1621, przebudowywany w latach 1780, 1804, spalony w 1820 r., odbudowany ok. 1830 r., przebudowany (zmiana prezbiterium na nawę) na pocz. XX w., restaurowany w 1923 i 1970 r.

B. Klasztor (obecnie plebania i sąd rejonowy) murowany ok. 1720÷1730, spalony w 1820 r., odbudowany w 1830 r.

C. Dzwonnica, murowana w 4. ćwierci XIX w.

- 2. Kościół cmentarny p.w. św. Leonarda, drewniany z 1699 r., uszkodzony w latach 1939÷1945, remontowany w latach 50. XX w.

- 3. Zespół uzdrowska:

A. Łazienki, murowane przed 1836 r. (arch. H. Marconi), rozbudowane i przebudowane w latach 1953÷1955,

B. Szpital św. Mikołaja (obecnie sanatorium Mikołaj) murowany w 1837 r. (arch. J. Gay), przebudowany w 1953 r.,

C. Pijalnia wód, obecnie Muzeum Zdrojowe, murowana na pocz. XX w.,

D. Kaplica p.w. św. Anny, murowana w latach 1884÷1886,

E. Dom ogrodnika murowany w 1835 r., odbudowany w 1982 r.,

F. Wodociągowa wieża ciśnień, murowana w XIX w.,

G. Park zdrojowy 1833÷1835 (H. Marconi, J. Hanusz),

- 4. Bożnica, obecnie obiekt handlowy, ul. Partyzantów 6, murowana w 1929 r.,

- 5. Zespół szpitala dziecięcego Górka, ul. Starkiewicza, A - szpital murowany 1922÷26, B - pawilony murowane 1922÷26 (arch. W. Nowakowski),

- 6. Bank, ul. Bohaterów Warszawy 10, murowany ok. 1920 r.,

- 7. Gimnazjum (obecnie Liceum Ogólnokształcące), ul. Mickiewicza 13, murowane ok. 1925 r.,

- 8. Dom Lekarza ul. Mickiewicza 7, drewniano - murowany ok. 1900 r. (obecnie Galeria BWA),

- 9. Zakłady lecznicze i sanatoria, w tym sanatorium Obłęgorek, ul. 1 Maja 12, sanatorium Willa Zielona ul. 1 Maja 39 murowana w 1903 r.

- 10. Wille zdrojowe i pensjonaty w tym pensjonat Sanato ul. 1 Maja 29,

- 11. Domy mieszkalne w tym: Rynek 2, 3, 5, 10, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 25, 27, 31, ul. Partyzantów 3, 10, 12, 14, 18, 20, 26, ul. Bohaterów Warszawy 4, 5, 6, 14, 15, 19, 27, 33, 44, 94, ul. Kilińskiego 8, 10, 14, 30, 47, ul. Łagiewnicka 1, 3,

- 12. Urząd rejonowy murowany w końcu XIX w.

Zajęcia ludności i funkcje zabudowy

Ludność Buska zatrudniona jest przy obsłudze licznych funkcji uzdrowskich a także w handlu, w usługach, w szkolnictwie, w lecznictwie podstawowym, w turystyce, w administracji, w sądownictwie i w komunikacji. W mieście i okolicy nie ma przemysłu, co jest szczególnym atutem tego uzdrowska. W Busku znajduje się dworzec PKS, dworzec PKP. Mieści się tu Urząd Miasta i Gminy, 3 urzędy pocztowe, 3 przychodnie, Szpital Rejonowy, Pogotowie Ratunkowe, 7 aptek, policja, straż pożarna, Sąd Rejonowy, Liceum Ogólnokształcące, 4 zespoły szkół ponadpodstawowych, 4 szkoły podstawowe, 6 przedszkoli, 4 banki, 2 biblioteki, Przedsiębiorstwo Państwowe Uzdrowsko Busko - Solec z 13 sanatoriami i pensjonatami, dobrze rozwinięta baza noclegowa (hotele, motele, kwatery prywatne) biura turystyczne oraz bogata sieć sklepów, lokali i firm usługowych.

Funkcje zabudowy ilustruje plan w załączniku nr 17

1. Miejscowość BUSKO ZDRÓJ	2. Obiekt ZESPÓŁ URBANISTYCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokończenie opisu rubryki 16, 19, 20 - Verte!
--------------------------------------	--	--

Rubryka 16 - Zmiany w przynależności administracyjnej

- od 1287 r. miasto klasztorne w powiecie wiślickim, woj. sandomierskie,
- 1819÷1837 miasto rządowe w Królestwie Polskim w woj. krakowskim, w obwodzie stopnickim,
- 1837÷1841 miasto rządowe w Królestwie Polskim w guberni krakowskiej w obwodzie stopnickim,
- 1841÷1844 miasto rządowe w Królestwie Polskim w guberni kieleckiej w obwodzie stopnickim,
- 1844÷1866 miasto rządowe w Królestwie Polskim w guberni radomskiej i znowu w kieleckiej, w obwodzie stopnickim,
- 1869÷1915 osada w guberni kieleckiej w powiecie stopnickim,
- od 1915 r. miasto powiatowe (początkowo siedziba powiatu stopnickiego!)

dokończenie opisu rubryki 19: Stan zachowania układu komunikacyjnego i przestrzennego. Stan techniczny zabudowy.

Układ przestrzenny w swym historycznym kształcie został zatarty. Dawne dwa odrębne organizmy - miasto i uzdrowisko, połączone aleją topolową obecnie zlały się w jedną całość za sprawą wszechobecnej, nowej zabudowy, która wypełniła przestrzeń między uzdrowiskiem i miastem, a także objęła miasto ze wszystkich stron. Obecnie miasto posiada jeszcze znaczne wolne tereny budowlane po wschodniej i zachodniej stronie - są to dwie enklawy o powierzchni 40 ha. Ten obszar jest przewidywany na budowę rezydencjonalno - pensjonatową na dużych (5000 m²) działkach zielonych. Ta decyzja być może pozwoli ocalić charakter uzdrowski miasta rozszerzając obszary zielone zorganizowane w kierunkach na wschód i zachód od parku zdrojowego.

Stan techniczny zabudowy od bardzo dobrego do ruin przedstawiono na planie w załączniku nr 16

c.d. opisu rubryki 20: Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

- e)** Unikać niespójnych z tradycyjną zabudową brył i form zabudowy a także zahamować proces wznoszenia zabudowy wielkogabarytowej zunifikowanej - absolutnie niepożądaną w zespole miasta - uzdrowiska,
- f)** Rozważyć przeniesienie dworca autobusowego z obszaru staromiejskiego,

Verte!

Wkładkę założył: Prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Grażyna Balińska, 14.11.1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Grażyna Balińska - Wrocław

dokończenie opisu rubryki 20: Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

2. W celu ochrony panoram i krajobrazu kulturowego należy:

- a) Chronić, eksponować i podkreślać dominantę i nieliczne subdominanty istniejące w rozciągniętej panoramie miasta a słabo oddziałujące z powodu nadmiernie wysokiej zabudowy mieszkaniowej. Dominantę stanowi wieża kościoła parafialnego. Subdominantami są bryły kościółka św. Leonarda oraz nowych kościołów przy ul. Waryńskiego i Wyszyńskiego,
- b) Chronić i rozszerzać zieleni układu zdrojowego, osiedli zabudowy jednorodzinnej i obszarów towarzyszących. Utrzymać ideę podjętą przez urbanistów i architektów miasta dotyczące obszarów rezerwy na rozwój uzdrowiska - terenów na zabudowę rezydencjalno - pensjonatową w zieleni,
- c) Zastosować kurtyny zieleni wszędzie gdzie będzie możliwość przesłonięcia zabudowy osiedli mieszkaniowych,
- d) Zahamować rozbudowę - zwłaszcza wysoką miasta i uzdrowiska,
- e) Rozważyć możliwość wprowadzenia dodatkowych dominant określających miasto i jego funkcje.

3. W celu ochrony wnętrza urbanistycznych należy:

- a) Przez stopniową eliminację zdekapitalizowanych budowli powojennych o dysharmonijnych formach i gabarytach - zlokalizowanych przy ul. Mickiewicza odzyskać walory dawnej alei zdrojowej,
- b) Ograniczyć nadmierny rozrost zieleni we wnętrzu Rynku. Skorygować elewacje nieumiejętnie zaprojektowanej nowej zabudowy plombowej,
- c) Przywrócić po dekapitalizacji właściwe gabaryty uliczkom staromiejskim takim jak Bohaterów Warszawy, Partyzantów, Kilińskiego, Kościuszki,
- d) Chronić zachowaną zabudowę staromiejską - zwłaszcza w obrębie rynku i ulic: Bohaterów Warszawy, Partyzantów, Kilińskiego, Kościuszki,
- e) Chronić obiekty historycznej zabudowy zdrojowej i pensjonatowej,
- f) Chronić obszar parku przed kolejnymi inwestycjami i zagęszczeniami kubatur w obrębie układu zielonego.

Wnioski konserwatorskie szczegółowe:

- a) Chronić kościół św. Leonarda i stary cmentarz,
- b) Chronić w obrębie zdroju starą wieżę wodną,
- c) Chronić zespół pawilonów mieszkalnych z lat 20. XX w. przy szpitalu Górka.